

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre ... 6 frt
negyed évre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A pertársak beismerése. Dr. PLÓSZ SÁNDOR államtitkártól. — Széchényi István és a magyar magánjog. Dr. VÉCSEY TAMÁS budapesti egyetemi tanártól. — Az új osztrák perrendtartási javaslat. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti kir. törvényszéki bírótól. — *Fogirodalom:* Az utolsó két egyházpolitikai javaslat. Irta Kováts Gyula. *H.* — *Törvénykezési Szemle:* «Judikatura» a tőzsdén. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvéd. — Hatásköri kérdések az új sommás eljárásban. Dr. BOZÓKY ÁRPÁD-tól. — A budapesti kir. tábla elnökének rendelete. Dr. B. A. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. pénzügyminiszternek 72846/1894. sz. a. kibocsátott rendelete, a törvénykezési bélyegekre és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok módosításáról és kiegészítéséről szóló 1894. évi XXVI. tcz. végrehajtása iránt. — A budapesti kir. tábla elnökének köröző irata a sommás ügyekben való felebbvitel iránt. — Kivonat «Budapesti Közlöny»-ből.

A pertársak beismerése.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályában f. é. október 27-én a czimben megjelölt tárgyról folyt a vita, melynek végén én is kockáztattam néhány megjegyzést. Mivel a Jogt. Közlöny mult számában a szóban forgó értekezletről megjelent közlemény azt mutatja, hogy e felszólalásomat félreértették, szabadjon a kérdésről itt néhány szóval nyilatkoznom, még pedig a kérdés érdemére nézve, melyre a jelzett felszólalásomban tudtommal nem is terjeszkedtem ki.

Az 1868: LIV. tcz. 162. §-a szerint: «Több pertárs közül egynek beismerése csak maga ellen bizonyít». A kérdés az, hogy az 1893: XVIII. tcz. hatályon kívül helyezte-e e §-t.

Az 1868: LIV. tcz. tudvalevőleg IV. czimének 2. fejezetében, melyben a 162. §. áll, *beismerés* felirat alatt együtt szól a bíróság előtti és a bíróságon kívüli beismerésről. A 162. §. tehát állásánál fogva mind a két nemű beismerésre vonatkozik, valóban azonban csak a bíróság előtti beismerésre van tekintettel, mert a bíróságon kívüli beismerésről már a 160. §. megmondja, hogy ennek «maga a fél által» kell tétetni. De akárhogy álljon is a dolog a régi perrend szempontjából, annyi bizonyos, hogy az 1893-iki törvény a kérdéses §-t, annyiban, a mennyiben az a bíróságon kívüli beismerésre is vonatkoznék, hatályon kívül helyezte, mert az új törvény 64. §-a szerint a bíróság «törvényes bizonyítási szabályokhoz csak a jelen törvényben kijelölt esetekben van kötve», már pedig a jelen törvény, vagyis az 1893. évi XVIII. tcz. a bíróságon kívüli beismerésre nézve törvényes bizonyítási szabályokat nem tartalmaz, sőt 142. §-a kimondja, hogy a bíróságon kívüli beismerést a bíróság szabadon mérlegeli. («Hogy az előkészítő iratokban foglalt beismerés mennyiben tekinthető bíróságon kívüli beismerésnek és mint ilyennek minő bizonyító ereje van, a bíróság a 64. §. értelmében itéli meg.»)

A kérdés tehát csak az lehet, hogy a prts. 162. §-a hatályos-e még ma a bíróság előtti beismerésre nézve. E részben az új törvényből nem tűnik ki (1893: XVIII. tcz. 13. §.), hogy e §. hatályon kívül volna helyezve. Mert az, hogy az új törvény 58. §-a a bíróság előtti beismerést nem tekinti bizonyító oknak, hanem oly perbeli cselekménynek, mely a bizonyítást feleslegessé teszi, a dolog lényegét nem

érinti. A régi törvény — helytelen — elméleti felfogása daczára eddig sem volt a bíróság előtti beismerés bizonyító ok, hanem perbeli cselekmény, mely — törvényes — természetére nézve is, egészen elütött a bíróságon kívüli beismeréstől.

A prts. 162. §-a tehát megmarad régi értelmében. Csak hogy ezt az értelmet a 162. §. nem fejezi ki helyesen szavaiban. Az a tétel ugyanis, hogy több pertárs közül egynek beismerése csak maga ellen bizonyít, vagy jobban mondva hatályos, nem egészen igaz. Lehet eset, hogy több pertárs közül egynek beismerése a beismerőre nézve sem hatályos, mert a pertárgy oszthatatlanságának következtében a beismerőre nézve nem lehet más ítéletet hozni, mint a másik tagadó pertársra nézve. Így például, ha az uti szolgálat gyakorlatát a szolgáló telek több osztatlan tulajdonosa közül, egy vagy több, — de nem valamennyi — beismeri, a beismerés alapján a beismerőket sem lehet külön marasztalni, mert a szolgálat oszthatatlan és a szolgáló telek ideális részén nem állhat fen és nem is ismerhető el bíróságon sem létezőnek.

Ez a nagyon tiszta dolog már most egy kissé honyolódik azzal, hogy a bíróság előtti beismerés lehet egyszersmind bíróságon kívüli is. Lehet t. i. az, ha megvannak benne a bíróságon kívüli beismerésnek kellékei.

Hogy ez így van, ezt könnyű a régi törvényből is bebizonyítani.

A prts. 161. §-a szerint: «Ugyanazon felek közt folyamatban levő más perben tett beismerés bíróságon kívüli beismerésnek vétetik.» Mint ilyen, a bíróság előtti beismerés kétségkívül a bíróságon kívüli beismerésről szóló 160. §. szerint lesz megítélendő. Például: ha a bíróság előtt az egyik perben azt mondom, hogy ellenfelemnek ez meg ez a tényállítása ugyan nem igaz, de én itt a vita egyszerűsítése kedvéért beismerem azt, akkor senki sem fogja komolyan állíthatni, hogy ez a nyilatkozat egy másik perben bíróságon kívüli beismerés, azaz, hogy az mint testimonium proprium bizonyít, pedig abban a perben, a melyben ezt a nyilatkozatot tettem, az kétségkívül bíróság előtti beismerés lesz és felmenti ellenfeletem a bizonyítástól.

Visszatérve a pertárs beismerésére és az új törvénynek a régi törvény 162. §-ához való viszonyára, mi következik ebből?

Röviden az, hogy az egyik pertárs beismerése mint bíróság előtti beismerés legfeljebb csak a beismerővel szemben lehet hatályos, azaz csak ezzel szemben köti a bírót; a beismerésben netalán rejlő bizonyító okot, azaz a bíróság előtti beismerésnek bíróságon kívüli elemeit és általában az abban rejlő bizonyítási okot azonban a bíróság az új törvény 64. §-a szerint szabadon mérlegeli, mert a bíróság a 64. §. szerint a tárgyalás egész tartalmát felhasználhatja meggyőződésének alkotásánál. Például: ha az előbb említett esetben a szolgáló telek öt tulajdonosa közül négy saját észlelésének tanúsításával beismeri, hogy felperes az uti szolgálatot tényleg gyakorolta, a bíróság ennek a beismerésnek a körülmények szerint több-kevesebb bizonyító erőt tulajdoníthat az ötödik tagadó pertársal szemben is, a ki talán az egész dologról semmit sem tud.

Ennyi a kérdés érdeméről. Mellőzve egyebeket, még csak a közlemény két tételét szabadjon megigazítani, nehogy felszólalásommal valahogy kárt okozzak.

Igaz, hogy a bíró a tárgyalás egész tartalmából meritheti meggyőződését. Hisz ezt az új törvény 64. §-a egyenesen meg is mondja. Ennélfogva képzelhető, hogy a bíró a felek pusztá állításait, sőt mondjuk még viselkedését is figyelembe veheti meggyőződésének alkotásánál, de csak akkor, ha ezzel józanul, okosan indokolni, támogatni lehet. Tehát óvatosan. Ha jól emlékszem, én vakmerő, alaptalannak bizonyult tagadásokról is szólottam.

A másik megigazítani valóm az, hogy ha felperes adás-vevést, alperes bizományt állít, akkor a bizomány állítása egyszerűen tagadás, nem pedig e mellett még önálló állítás is, mert állításnak technicus értelemben csak azt az előadást nevezhetjük, mely a jognak vagy a támadó védelemnek megalapítására szolgál, tehát a kereseti tényalapot, a kifogást, replicatiót stb; a felhozott példában pedig a bizományra vonatkozó előadásnak semmi más jelentősége nincs, mint az ellenfél állításának negatiója. Azt önálló állításnak nevezni, a bizonyítási teher szabályainak alkalmazását zavarja meg.

Dr. Plósz Sándor.

Széchenyi István és a magyar magánjog.

A nemzeti jog fejlődésmenete mind nagyobb figyelemben részesül és tudósaink mind gyakrabban és mélyrehatóbban foglalkoznak a hazai jog történetének részleteivel.

A m. t. Akadémia melegen karolja fel a nemzeti hagyományokat, mit évente tartani szokott Széchenyi-ünnepi beszédekkel.

Az ez évi Széchenyi-ünnepélyen Vécsey Tamás méltatta Széchenyi István nagy hatását a magyar jog fejlődésére.

Vécsey a lelkiismeretes történetíró pontosságával és a tudós jogász biztos judiciumával mutatta ki, forrástanulmányaiából merített adatokra támaszkodva, a «legnagyobb magyar» nyilvános szereplésében a korszakalkotó reformeszmék között a magánjogra vonatkozó indítványok sorsát, egész diadalra-jutásukig.

Mély érdeklődéssel foglalkozik Vécsey e tárggyal és előadása méltán megérdemelte azon illustis hallgatóságot, mely az Akadémia Széchenyi-ünnepén összegyűlt, — habár nem hallgathatjuk el, hogy a bírói és ügyvédi karból aránylag nem sokan jelentek meg az ünnepélyen.

Dr. Vécsey előadásából közöljük a következő mutatót:

Az ősiség.

A középkori nemesség élethivatása a harcz. De miből meritse erejét, hatalmát? Le kell kötni, elidegeníthetlenné kell tenni az ősköztől öröklött nemesi jószágot, mely a vitézlő urat, munkás és fegyveres népét táplálja. A nápolyi politika, melyet Arany a Daliás idők csataképein fest, a családok fényét emelte. Ennek fentartására hozta be Nagy Lajos az ősiséget.

Minden nemes az ősiségre építi gazdasági lételetét, az ősiség fentartására irányozza minden gondolatát, törekvését, erőfeszítését. Valódi palládiumát látja az ősiségben a középkori nemesi rend.

A középkor elmúltával az ősiségre is új kornak kellett volna beköszöntenie. De a korszerű átalakulás elmaradt. Ennek következtében az ősiségnek minden előnyét eltemette az idő, káros oldalai pedig kiélesedtek.

Az ősiség kizárta az egyéni tulajdont, a végleges elidegeníthetést, a kisajátítást, végintézkedést. Lebilincselte az ipart, kereskedést. Az elidegeníthetlenné nemesi jószág majdnem forgalmon kívüli (res extra commercium). Az eladó, elzálogosító számára s jogutódai részére a megerősítési és visszakövetelési pereknek örökös melegágya. Mint Arany mondja a nemes ember az ősi vagyonát «tizszer eladja, ha kell, és visszaperelheti mindég».¹

¹ Arany J. Elveszett alkotmány. II. Enek. 53. lap.

És ez a visszaperlés mennyi bajjal jár. Mennyit árt a magyarok közti összetartásnak! Alig van család, mely az ősiség alapján pert nem folytat, alig van jószág, mely per alatt nincs. A költséges és gyűlölködő perlekedés veszélyezteti a jogbátorságot, a bizonytalanság zsibbasztja az okszerű gazdálkodást, a munkakedvet, forgalmat, beruházást, leszállítja a föld értékét, lehetetlenné teszi a hitelt. Az üdvözítő hitelt. Pedig haladásunk nélkülözhetlen eleme a hitelt. A mi a hitelező társadalom szellemével ellenkezik, az tarthatatlan.

Az ősiség: a családi fényt s a magyar nemzetiséget se biztosítja.² Ime az ősiség mellett sok nagy család elszegényedett, elpusztult, s honfoglaló vagy Árpád-kori magyar nemzetségek ivadékai a magyar anyanyelvet elfeledték.

Az ősiségnek gazdasági káros hatását már II. József felismerte. Mind meg akarta szüntetni a középkori avult birtokviszonyokat.³ De József az alkotmányos törvényes utat mellőzve, mindenütt akadályokra bukkant. «Alkotmány kidüldést, nemzetsirt láttak ezen szép aggszerű intézet legutolsó körmeszakadtán».³

II. József korától Széchenyi fellépését a nagy francia forradalom választja el. A mi József korában már avultnak tűnt fel, az a francia forradalom alatt legalább száz évet vénült. De talán semmi se élte túl önmagát inkább mint az ősiség, mely az új rendet, új életalakot teremtő s az egész világra kiható szabadsági mozgalmakkal szemben a korlátozottságot és lekötöttséget képviselte. Csakhogy a karok és rendek többsége ezt nem hitte. Quieta non movere, mondták Széchenyinek a hazafiság nevében. «Hát a békák leverésével gyöngült-e valahol a hazafiság szent tüze?» Az ország belső bajának első oka nem az ősiség? Ez nyomja le a föld árát, ez silányítja el az ország gazdasági értékét, ez állja útját a földbirtokos hitelének. A károsnak tartott s ezért gyűlölt ősiség ellen Széchenyi kiméletlenül agitál minden irányban. A nádori palota és casino, a vármegyeház és a sajtó sok heves vitáról tehetne tanubizonyosságot.⁴ Az ősiség elleni harcban állandó hibe Széchenyinek Kőlcsey, Trefort, Eötvös, Pulszky, Szalay, Bezerédj, Kossuth s Deák Ferencz, a ki Széchenyinek igazat adva állítja, hogy «nem egészen a várnok hibás rendszere, nem is a kormánynak gyakori kihágásai, hanem az aviticitásnak fenmaradása gátolja nagy részben nemzeti előhaladásunkat».⁵

Széchenyi az ősiségi kérdés megoldásának gyorsítása végett 1842-ben eltörlési törvényjavaslatot dolgozott ki, Lissovényi és Fabriczy közreműködésével, a nádor és az országbíró tudtával.⁶

«Mi az ősiséget illeti, azt tartom, én voltam az első magyar, a ki ennek megváltoztatása szükségét szőnyegre hoztam s törvényes uton sürgettem. Megvallom, hogy politikámnak úgy szólván ez a sarkköve», mondá Széchenyi az 1844-i országgyűlésen,⁷ hol az ősiség eltörlésének tárgyában javaslat-tételre országos választmány küldetett ki.

A kérdés «sok köhögésre adott okot, oh! mert szörnyű poros volt», mondja Arany János.⁸

Az 1844-i országos bizottság egyik javaslata szerint az ősiség teljesen és rögtön eltörlendő. Ezt sürgették a politikusok. Ugyanannak a bizottságnak másik javaslata szerint, mit a jogászok helyeseltek, az ősiség egy nemzedék kihaltával,

¹ Tóth Lőrincz. Az ősiségi nyiltparancs. 37. l.

² József leirata gr. Pálffy kancellárhoz 1785-ből. Marczali szives közléséből.

³ Arany János. Elveszett alkotmány. III. Enek. 76. lap.

⁴ Széchenyi. Napló. 1839. okt. 27., 1839. nov. 8., 1839. decz. 16., 1842. jul. 18.

⁵ Deák F. Beszédei. Kónyi Manó. 329. lap.

⁶ Széchenyi. Napló. 1842. márcz. 28. és 30., 1842. ápr. 8., 1842. május 31. és 1842. június 1. és 3. Lissovényi ügyvéd, Széchenyi hibe, Alapítványt is tett a királyi táblánál.

⁷ Széchenyi Beszédei. Közli Zichy A. 273. l.

⁸ Arany J. Elveszett alkotmány III. Enek. 75. l.